

XVIII. YÜZYIL ADANA ORDUCU ESNAFI ÜZERİNE BAZI TESPİTLER

Saim Yörük*

Özet

Orducu esnafı, Osmanlı devletinde ordu ile birlikte sefere katılan ve askerın ihtiyaçını sağlayan esnaf grubuna denilmektedir. Sefere çıkacak ordunun çeşitli alanlardaki ihtiyaçlarının karşılanması için bazı görevlilere ihtiyaç duyulmaktaydı. Bunlar genel olarak orducu olarak adlandırılan esnafdandır oluşuyordu. Seferde bulunan ordunun ihtiyaç duyduğu iaşenin temin edilmesi ve gerekli yerlere zamanında ulaştırılması yeterli değildi. Sefer sırasında ortaya çıkan askerlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere muhtelif meslek gruplarına mensup esnaf ve sanatkârlar da ordu ile birlikte sefere gitmekteydi. Ordunun levazım hizmetlerini görecek bu kişiler, ülkenin çeşitli bölgelerinden ihtiyaca göre temin edilmektedir.

Osmanlı sefer organizasyonunda savaşan kuvvetler yanında çeşitli hizmetleri gören kıtalar içinde yer alan orducu esnafı askerın giyim-kuşam, yiyecek-içecek, silah, donanım gibi ihtiyaçlarını belirli bir ücret karşılığında temin etmekteydi. Kaynaklarda genellikle orducu, orducu esnafı, ordu-bâzâr vb. ifadelerle geçmektedir.

Adana orducu esnafı hakkında bilgi veren belgelerin asılları Adana şer‘iyye sicilleri arasında yer almaktadır. Bu belgeler XVIII. yüzyılın ilk yarısında Adana’da ne tür esnaf zümrelerinin bulunduğunu ve Adana’daki esnaf içinde hangi zümrelerin daha hâkim olduğunu göstermesi yanında bu zümrelerin vermiş oldukları vergi miktarını da bildirmesi bakımından önemlidir.

Bildiride XVIII. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı ordusunun ihtiyaçların karşılanmasında orducu esnafının nasıl bir fonksiyon üstlendiği, Adana orducu esnafının Avusturya ve İran seferlerine nasıl katkı sağladığı ve ekonomik durumundaki değişim üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: XVIII. Yüzyıl, Adana, Orducu Esnafı.

* Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü - Diyarbakır.
e-mail: saimyoruk@hotmail.com.

KAYNAKÇALAR

1.Arşiv kaynakları

Adana Şer'iyeye Sicilleri (AŞS.): 21, 38, 101.

BOA, C.AS.1/20.

BOA, C.AS.494/20648.

BOA, C.AS.1075/47356.

BOA, C.AS.1104/48825.

Mühimme Defterleri (MD.): 6, 7, 12.

2.Kaynak eserler

ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyye*, C.I, Matbaa-i Osmaniyye, İstanbul 1338 (1922).

Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, C.II, 2.Baskı, haz. Mehmet İpşirli, TTK, Ankara 1999.

Şem'dânî-zâde Süleyman Efendi, *Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi (Mür'î-i tevârîh)*, C.II/A, Münir Aktepe, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978.

Topçular Kâtibi Abdulkadir (Kadrî) Efendi Tarihi, C.I-II, Yay. Haz. Ziya Yılmaz, TTK, Ankara 2003.

3.Tetkik eserler

AKTEPE, Münir, "*Ahmed III. Devrinde Şark Seferine İştirak Edecek Ordu Esnafı Hakkında Vesikalar*", *Tarih Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, S.7, İstanbul 1954, s.17-30.

ÇELİK, Bülent, *Osmanlı Seferlerinin Lojistik Sorunlarına Kentli Esnafın Getirdiği Çözümler: Orducu Esnafı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2002.

ÇELİK, Şenol, "*Orducu*", *DİA*, C.33, İstanbul 2007, s.370-373.

ÇELİK, Şenol, "*Osmanlı Sefer Organizasyonunda Orducu Esnafı ve İstanbul Orducuları*", *Eskiçağ'dan Modern Çağ'a Ordular-Oluşum, Teşkilat ve İşlev-*, Ed. Feridun M.Emecen, Kitabevi, İstanbul 2008, s.356-386.

ERTAŞ, M.Yaşar, "*Osmanlı Devleti'nde Sefer Organizasyonu*", *Osmanlı*, C.6, Ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.590-597.

İŞBİLİR, Ömer, "*Osmanlı Ordularının İlaş ve İkmali: I. Ahmed Devri İran Seferi Örneği*", *Türkler*, C.10, Ankara 2002, s.151-158.

KILIÇ, Orhan, "*1585 Yılında Tebriz Seferine Çıkan Osmanlı Ordusunun İkmal ve İlaşesi*", *Askerî Tarih Bülteni*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Ettüt Başkanlığı Yayınları, S.46, Ankara 1999, s.109-135.

KOYUNCU, Miyase, *18.Yüzyılın İkinci Yarında İstanbul Esnafı*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.

MERÇİL, Erdoğan, "*Selçuklularda Ordu Pazarı*", *Prof.Dr.Mübahat Kütükoğlu'na Armağan*, Ed. Zeynep Tarım Ertuğ, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İst. 2006, s.23-26.

TÜRKMEN, Mustafa Nuri, "*XVII. Yüzyıl Sefer Menzillerinin Ekonomik Yönü ve Esnafın Katkısı*", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, c.XXII, Ankara 2003, S.34, s.135-140.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Kapıkulu Ocakları*, C.I, TTK, Ankara 1988.